

le het muzyk-
oordeel, dat het
toefening even-
gewoest, zich
elend, temeer
in godsdienst-
aangeschreven
rekkingen, die
in ten opzichte
in maatschappe-

verzet, omdat
dat de zang-
niet met het oog
teksten en in
vangen mocht
ten, welke dan
een „dom ge-
alle tijden en
niet bepaald
noemen is. In-
dijn geweest en
n de zang het
orgel maar bij-
mene.

ten en gevoelen
unnen worden,
weerzin onzer
jken psalm te
oogen van een
Wtenbogaert,
jdich en arger-
insuys tot het
verwekking van

den vroegeren
en, dan moeten
verkeerde aan-
tten op de ver-
waaronder dat
Maasrichtsche
opvatting van
eeling der pre-
sten de aan-
kerk, bij de
bij den ge-

IAN ZWART.

MEKE
VEN

ilofte.

of het voor-
een sinds het
k van Christe-
steld.

de uitspraken,
ciaal Congres,
zijn te ver-
wel mogelijk,
ren reeds zeer
or mij van on-
aules, die toen
goed te letten
werd gehouden

jaren hebben
gebracht, dat
een conclusie
is te bezinnen
n van toen en
congresisten
en misschien
elen, die thans
en zonder de
g jaren geleden
te worstelingen
i bestond, wat
onomische sla-
nder dus ook
nog geoorloofd
itsen van ons
r zool! Daarom
uitspraken van
1891 en het
die beraadsla-
kter van „tijd-
deel hadden
van groote be-
t oogenblik de
kan wel eens
nu blijkt. Maar
in een nieuw
am willen zien.
ling (ex 1891):
erksteking kan
lette op het
uitspraak: „in
lig zijn”.

krachtige ont-
mogen die ont-
chts wenschen,
rd zullen wor-
door een echt
t in Gods open-

baring ook een zoo hoogstaand karakter zullen be-
zitten, dat zij niet zullen mispraten met de massa
om haar te gerieven, maar zullen verstaan, dat zij,
op hun plaats, ook geroepen zijn om hun volge-
lingen in de eerste plaats verder te brengen in de
toepassing van de Christelijke beginselen, verder
te brengen in de naleving van Gods geboden. Dat
zal vaak zeer moeilijk zijn; verguizing zal dan dik-
wijls hun lot zijn; doch zij mogen zich dan troos-
ten met de overtuiging, dat zij Gode meer gehoor-
zaam zijn geweest dan den menschen.

Die ontwikkeling van de vakverenigingen heeft
aan de hier aan de orde zijnde vraagstukken een
geheel ander aanzien gegeven. Evengoed als in het
verkeer der volkeren de oorlog veroordeeld wordt
en gestreefd wordt naar overleg ter beslechting
van de geschillen, zoo diende ook in het verkeer
der standen niet meer met het nu, bij de tot stand-
gekomen radicale wijziging in de machtsverhou-
dingen, m.i. reeds verouderde wapen van de werk-
staking gestreden te worden, doch moest overleg
daarvoor in de plaats treden. Dat dit vaak even
moeilijk en dikwijls ook even onvruchtbaar zal zijn
als in de volkeren-conferenties ervaren wordt, mag
nooit een aanleiding wezen om nu te grijpen naar
een ander middel, dat wel krachtadiger kan zijn,
doch welks aanwending, indien ik mij niet al te
zeer vergis, in vele, zoo niet in de meeste ge-
vallen zonde is en blijft. En zelfs, indien die vol-
kerenbond uiteen zou vallen, en alle conferentie-
wellust verdwijnt en de oorlogen weer komen, dan
nog blijft de eisch, dat patroons en arbeiders
niet tegen elkaar zullen vechten, maar met elkaar
zullen hebben te spreken, waarbij de onwil en dus
de zonde van den een, volgens Christelijke opvat-
ting, nooit worden mag, aanleiding tot of grond
van de zonde van den ander.

Er is nog een ander ding, waarop ik wijzen wil.
Men zou kunnen klagen, dat op zoo'n manier de
arbeider, die in economisch opzicht menigmaal de
zwakkere geacht wordt (wat, indien men denkt aan
de kracht der vakverenigingen, niet steeds meer
juist is!), dan toch gedrukt wordt naar het hoekje
waar de slagen vallen. Ik wil hierbij wijzen op de
winst, welke het Christendom gebracht heeft aan
de vrouwen. Van het Christendom en van de
Christelijke zede is voor en na door alle femi-
nisten uitgeschreeuwd, dat zij de vrouw aan banden
legden, knechten enz. enz. Onder ons zal het geen
bestrijding meer ontmoeten, dat de vrouw door het
Christendom juist is opgeheven en in haar vollen
adel erkend, ook al houdt diezelfde Christelijke
opvatting vast, dat er voor de vrouw een andere
plaats is dan voor den man. Zoo ook wordt naar
mijn overtuiging de arbeider werkelijk verheven,
indien men hem zoo krachtig als in het boven-
staande werd bepleit, gebonden acht aan het God-
delijk gebod tot arbeiden. Al zal hij dan niet zoo
„vrij” zijn als vele van zijn „vrij”-denkende vak-
genooten (in 't gaan op eigenwillig gekozen wegen),
hijzelf weet, dat hij staat in de ware vrijheid,
welke door de gebondenheid aan Gods geboden
eerst mogelijk is. Hij heeft daarbij dan ook de over-
tuiging, dat hij ook eerst op deze manier een zu-
ivere beleving van de door hem beleden beginselen
kan toonen en aldus kan voldoen aan het gebod
van zijn Heiland, om een zoutend zout, een zuur-
deesem te wezen.

(Wordt vervolgd.)

's-Gr.

A. SCHILDER.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

Vergadering van den Reformierte Bund voor
Deutschland.

II.

In dit artikel willen we van de eigenlijke ver-
gaderingen van den Reformierten Bund iets mede-
deelen. Het ligt natuurlijk niet in onze bedoeling
van al de vergaderingen een uitvoerig verslag te
geven; daarvoor waren er wel wat veel en boven-
dien waren sommige voor Nederland van minder
belang. De vier hoofd-referaten handelden over
een onderdeel der gereformeerde kerkgeschiedenis,
over het gereformeerde ouderlingenambt, over gere-
formeerde ethiek en over de inrichting van den
gereformeerden eeredienst.

De eerste twee referaten werden in de vergade-
ring van Pinkstermaandag-middag gehouden, die
speciaal voor ouderlingen en gemeente-vertegen-
woordigers was belegd. Leider van deze ouderlingen-
conferentie zou de vroegere rijksminister van justi-
tie Professor Dr. Bredt zijn, die indertijd op de
Bentheimer vergadering van den Bond een refe-
raat hield over het oudste gereformeerde kerk-
recht. Professor Bredt is hoogleraar in de rechts-
geleerde faculteit, naar ik meen te Marburg en...
zooals men misschien weet wordt in Duitsland
het kerkrecht niet gedoceerd in de theologische,
maar in de juridische faculteit bij het wereldlijk
recht. Hij was door ziekte echter verhinderd en zoo
beruiste de leiding der ouderlingen-conferentie bij
Dr. Mensing, advocaat en kerkmeester te Elberfeld.

Referenten waren ds Klugkist Hesse uit Elberfeld
en ouderling Dehnen uit Vörde, bij Emmerik.

Pastor Klugkist Hesse zal aan meerdere Refor-
matie-lezers bekend zijn, omdat hij twee jaar ge-
leden op de Jubileumfeesten van de Vrije Univer-
siteit een korte toespraak hield uit naam van de
gereformeerde kerk te Elberfeld. We zouden hem
„den Rullmann” van de Deutsche reformierten kun-
nen noemen. Op uitnemend populair-wetenschap-
pelijke wijze doet hij de geschiedenis van de gere-
formeerde kerk in Duitsland, vooral uit haar
bloeitijd in Oost-Friesland en aan den Rijn, weer
leven voor zijn lezers uit de 20ste eeuw, opdat
die daaruit bezieling zullen putten tot hun strijd
voor de gereformeerde religie.

Zoo schreef hij o.a. een lijvig werk over Menso
Alling, den Eelder calvinist in het tijdperk der
contra-reformatie te Emden; over Adolf Claren-
bach, den martelaar voor de gereformeerde leer
aan den Rijn, terwijl hij op de vergaderingen van
den Reformierten Bund zich ook veelal de taak
ziet toegewezen, om de kerkgeschiedenis van de
plaats waar vergaderd wordt, naar voren te bren-
gen. Zoo was het drie jaar geleden te Bentheim,
zoo was het dit jaar te Moers, waar de Elberfelder
pastor sprak over „Het Heimatrecht der gerefor-
meerde belijdenis in het graafschap Moers”.

Een hoogst interessant referaat, voor een Neder-
lander ook al, omdat het contact tusschen ons
land en het graafschap Moers, waarvan Prins Wil-
lem I ook den graventitel voerde, in vroeger eeuwen
zoo levendig is geweest. Zoo was de eigenlijke re-
formator van het Moerser-land de Gelderschman
Hendrik van Melius, die in het jaar 1536 door
den graaf van Moers uit Wittenberg naar zijn ge-
bied werd gehaald. Melius' hoofdwerk „De hoofd-
som der Heilige Schrift”, in Luthers geest geschre-
ven, werd in 't Engelsch, Fransch en Nederlandsch
vertaald.

Een latere graaf, Adolf van Moers, die van den
kerkeraad te Utrecht het getuigenis ontving, dat
hij „kundig was in zaken der waarheid”, was de
held uit den Geuzentijd.

Natuurlijk hoorden we, net als in de geschiedenis
van een Nederlandsche gereformeerde kerk, ook
van Piëtisme en Rationalisme. Interessant te ver-
nemen was, hoe de handvaste theologie der dorsch-
vlegels van de Moerser gemeentenaren het won
van de tolerantie der synode, toen deze een pre-
dikant wenschte te handhaven, dien de gemeente
om zijn verlichte denkbeelden niet langer duldde.

Bij dit onderdeel van het historische referaat:
de uitoefening der kerkelijke tucht, maar dan in
kerkelijk-geordenden weg, sloot zich de voordracht
van den tweeden referent aan. Deze voordracht
was getiteld: „De taak der ouderlingen en ge-
meente-vertegenwoordigers in een gereformeerde
gemeente”, en de referent was ouderling Dehnen
uit Vörde. Broeder Dehnen is geen theoloog van
beroep, hij is een boer uit de omgeving van
Emmerik, maar in zijn voordracht gaf hij blijk van
een helder oordeel, ook in godgeleerde aangelegen-
heden. Hij stamt dan ook uit een goed gereformerd
geslacht. Omtrent zijn vader, eveneens een boer,
hoorden we, dat deze altijd om zes uur zijn ge-
wone dagtaak als geëindigd beschouwde om zich
dan te wijden aan de studie van Schrift en be-
lijdenis. Zijn zoon, de referent, behoort tot de groep
der Jong-Reformierten, die wij het beste kunnen
vergelijken met de gereformeerden van Nederland.
Gedurende den oorlogstijd had hij als soldaat meer-
malen de Nederlandsche godsdienstoefeningen te
Wesel bijgewoond en later was hij in aanraking ge-
komen met een ouderling der gereformeerde kerk
van Arnhem (we meenen, dat het een zekere broe-
der Van Loo is geweest) aan wiens omgang hij
veel had gehad.

Allesmaal kleinigheden, zult ge zeggen. Onge-
twijfeld, maar ook den dag der kleine dingen mogen
we niet verachten. Door deze kleinigheden was de
aandacht van Dehnen den Nederlandsch-gerefor-
meerden kant uitgeleid, hetgeen in zijn referaat
ook duidelijk te merken was aan de vele aanha-
lingen uit de Nederlandsche Geloofsbelijdenis en
uit de in het Duitsch vertaalde werken van Dr. A.
Kuyper, over het wezen en de tucht der kerk.

Dit referaat willen we iets uitvoeriger mededeelen.
Eerst werd gevraagd: Wat is een gereformeerde
gemeente? Toen: Wat is het ouderlingenambt? En
ten slotte: Wat is de taak van de ouderlingen?
Een gereformeerde gemeente — aldus br. Dehnen
— is een levende gemeente, die haar bestaans-
grond vindt in de uitverkiezing Gods; zij is een
belijdende gemeente, die niet alleen het oude eert,
maar ook in het heden haar stem verheft; zij is een
geregeerde gemeente, die niet staat onder mensche-
lijke leiders, maar onder Christus, haar Koning,
die haar kocht; zij is een vrije gemeente, die al-
leen in vrijheid tegenover den staat gezond kan
blijven; en eindelijk is zij een hopende gemeente,
die haar volmaking nog wacht.

Omtrent het ouderlingenambt hoorden we op-
merken, dat dit in Duitsland na de revolutie-
jaren 1789 en 1918 nieuwen opbloei had gekend.
Wel eenigszins verdacht! Krachtens de leer der
volkssoevereiniteit werd de Duitse ouderling dan
ook meer als vertegenwoordiger (Vertreter) dan als
regeerder der gemeente beschouwd, en zijn ambt
als een burgerlijk eere-ambt gezien.

Als voorwaarden voor het schriftuurlijke ouder-
lingenambt noemde de referent allereerst een levend
geloof, in den zin van vraag 21 van den Heidel-
berger Catechismus, vervolgens bijzondere geschik-
theid, roeping en kennis van Schrift, belijdenis en
hedendaagschen tijd.

Tot de theologen van den Bond richtte hij hier
de vraag, of zij niet konden helpen aan een hand-
boekje voor den ouderling!

Uitvoerig stond br. Dehnen eindelijk stil bij de
taak van den gereformeerden ouderling. Onze ge-
meenten — zoo bekende hij — zijn niet meer
dan een droevig overblijfsel, een nachthutje in
den komkommerhof. Daarom heeft de gereformeer-
de ouderling, evenals Nehemia op te bouwen en
af te weren. Hij heeft de kudde te hoeden. Daarvoor
is noodig:

1e. een flinke organisatie van de plaatselijke
gemeenten, met bijv. lokalen, waar men elkander
kan leeren kennen;

2e. een acht hebben op de leer, dat deze in over-
eenstemming met den Catechismus is, terwijl op
de volkscholen leerboeken met den Heidelberg-
en bijbels zonder platen moeten gebruikt;

3e. een acht hebben op de leeraars. Kiest u
geen leeraars, zoo wakte br. Dehnen op, die me-
nen dat de waarheid nog moet worden uitgevonden
of dat onkruid nog een soort van tarwe is;

4e. een acht hebben op den vorm van den eere-
dienst, opdat het blijve een aanbidding in geest
en waarheid en de liturgische roes buiten de
bedding onzer kerken blijve;

5e. een acht hebben op de tucht, naar Calvijn,
de levenszenuw van de kerk. Veronachtzamen van
de tucht beteekent inzinking der gemeente. Waar
God niet wordt geheiligd, wordt de Heilige Geest
bedroefd;

6e. een acht hebben op al hetgeen Christus ons
geboden heeft. Zoo dient met name het algemeene
priesterschap der geloovigen in eere gehouden, en
de gemeenschap binnen de gemeente tot haar
recht te komen. (Dit tegenover de Duitse Ge-
meenschaps-beweging, waar men het hart uit de
kerk verlegt naar de gemeenschap.)

Nog allerlei practische punten werden genoemd,
waaraan de ouderling zijn aandacht te besteden
had: zoo o.a. aan de school, opdat de verhouding
van kerk en school werd opgehelderd, waartoe
het streven der evangelische schoolverenigingen
diende gestuurd.

Broeder Dehnen besloot zijn ernstige, maar wel
wat overvolle voordracht met de woorden: „Wan-
neer wij alles gedaan hebben, zijn we nog slechts
onnutte dienstknechten. Niet ons, maar Uwen Naam
geef eer!”

...

Zeer, zeer jammer was het, dat op deze rede,
waarvan Dr. Mensing opmerkte, dat sommigen haar
misschien een harde rede hadden gevonden, in
het geheel geen discussie volgde. Voor een deel
was dit aan den referent zelf te wijten, omdat hij
te uitvoerig was geweest, maar toch had o.i. het
moderamen naderhand nog gelegenheid voor ge-
dachtenwisseling moeten geven, zooals dat ook
met het referaat van Peter Barth het geval was.
Dan zou ook zijn gebleken in hoeverre de gedach-
ten van br. Dehnen en van de Jong-gereformeerden
weerklink hadden gevonden bij de vergadering. Nu
bleek dat niet!

Het feit echter, dat zulk eenforsch en zuiver
geluid werd gegeven en dat het moderamen van
den Bond een referent uit den Jong-gereformeerden
kring had gekozen, mag o.i. hoopvol worden ge-
noemd.

De gedachten van br. Dehnen werken door en tot
een Aussprache zal het na korter of langer tijd
wel komen. Moge de toepassing er dan ook op
volgen.

F. DRESSELHUIS.

IPERSSCHOUWT

Het Congres der Regenwormen.

In „Kerk en Volk” geeft Ds G. Westmijse een para-
frase van een passage uit Manfred Kybes: Unter
Tieren, aldus:

De regenwormen hadden een congres belegd.
Het was een modern congres. Daarom heette het
niet Congres der regenwormen, maar het C. d. R.

Het C. d. R. had plaats in den tuin op een goed
stoffige plek. De referaten liepen alleen over de cul-
tuur van den bodem. Een verderen horizon kennen
de regenwormen niet. Zij kruipen op de aarde en eten
aarde. Het zijn arme, bescheiden lieden, maar zij zijn
nuttig en noodig. De aarde zou zonder hen niet ge-
dijen. Hun arbeid moet gedaan worden.

Het was avond. Schemering lag op de paden, waar-
langs het C. d. R. was samengekropen.

Een lange, oude regenworm bekleedde den voor-
zitterszetel. Hij besprak enkele locale vragen, de samen-
stelling betreffende van den bodem van den tuin,
waarin zij werkten. Hij kon op verheugende resul-
taten wijzen.

„Wij zijn al heel diep in de aarde doorgedrongen”,
zei de voorzitter van het C. d. R. „Wij zijn door aard-
lagen gekropen, waarvan men te voren geen weet